Ярова І.Є.
кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри міжнародних економічних відносин,
Сумський державний університет

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-30

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА В АСПЕКТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОСТОРУ ЛІСОГОСПОДАРЮВАННЯ

Збалансована територіально-просторова організація лісових екосистем (лісових біогеоценозів) потребує практичної реалізації принципів сталого розвитку у форматі зеленої економіки. Розвиток зеленої економіки в аспекті забезпечення безперервної трансформації простору лісогосподарювання передбачає збалансоване поєднання економічних, екологічних та соціальних параметрів (факторів) використання і відтворення лісових ресурсів (лісо-ресурсного, екосистемного потенціалу лісів, агролісомеліоративного та соціально-екологічного потенціалу). В такому ракурсі зелена економіка просторового лісогосподарювання розглядається як напрям сталого соціально- еколого-економічного розвитку лісогосподарювання. До пріоритетних змістовних позицій, певною мірою, належать екологічні (екосистемні) складові. У форматі принципів сталого розвитку, *зелена економіка трансформації просторового лісогосподарювання* повинна спиратися на такі основні концептуальні положення:

1. Стале та екосистемне управління лісами, зокрема, у форматі екологічного та низьковуглецевого менеджменту.
2. Багатоцільове та інтегроване лісогосподарювання на основі диверсифікації економічної діяльності та екологізації господарювання.
3. Територіально-просторова капіталізація лісових ресурсів.
4. Розвиток економіки екосистемних послуг лісів.
5. Збереження біорізноманіття (розвиток економіки біорізноманіття).
6. Інвестиційна діяльність та розвиток інноваційної лісогосподарської економіки та «зеленого» маркетингу.
7. Розвиток циркулярної економіки та біоекономіки.
8. Формування низьковуглецевого лісогосподарювання в контексті глобальних кліматичних викликів.
9. Соціально-екологічний розвиток безперервної «зеленої» трансформації простору лісогосподарювання.
10. Економіко-правова та соціально-екологічна відповідальність у контексті антикорупційної діяльності.
11. Організаційно-інституціональне забезпечення «зеленої» економіки просторового лісогосподарювання.

Таким чином, «зелена» економіка як системна складова забезпечення безперервної трансформації простору лісогосподарювання на принципах сталого розвитку має певні прикладні складові, інструментарій у форматі (вигляді) екологічної економіки, економіки екосистемних послуг, низьковуглецевої економіки, економіки біорізноманіття, циркулярної економіки, біоекономіки, інституціональної економіки. Складові, інструментарій «зеленої» економіки з огляду на екосистемні, природоохоронні управлінські рішення доцільно досліджувати в межах видової структури лісогосподарювання (зокрема, галузевих виробничих процесів лісокористування), використання та підвищення різноманітного потенціалу лісів. Так, лісова біоекономіка повинна передбачати стратегію розвитку екосистемних технологій для забезпечення повної реалізації екосистемних послуг лісів, а саме [1, 2]:

1. Технології підвищення біорізноманіття лісових екосистем для забезпечення їх стійкого розвитку в якості основи ефективного функціонування лісової біоекономіки.

2. Технології посилення синергії між різноманітними екосистемними послугами.

3. Технології оцінки конфліктів та пошуку компромісів між екосистем ними послугами в системі сталого просторового лісо-господарювання.

4. Технології територіально-регіонального планування та зонування щодо відтворення й використання екосистемних послуг.

5. Методи вартісної оцінки біорізноманіття та екосистемних послуг лісів для забезпечення економічної оцінки територіального лісового капіталу.

Необхідно констатувати, що різноманіття концепцій екологічно орієнтованих економік з урахуванням пріоритетних позицій зеленої економіки), спрямованих, певною мірою, на забезпечення безперервної трансформації простору лісогосподарювання на засадах сталого розвитку, потребує взаємозв'язаного, інтегрованого застосування конкретних механізмів, інструментів екологізації та соціалізації природокористування.

Зелена економіка в лісовому господарстві передбачає трансформацію традиційних підходів до управління лісами, інтегруючи екологічні та соціальні цілі в економічну діяльність. Це означає перехід до моделі, де ліс розглядається не лише як джерело деревини, а як комплексна екосистема, що надає різноманітні послуги.

Основні принципи та заходи:

• Стале управління лісами: Забезпечення відновлення лісів та їхньої стійкості до змін клімату, що передбачає раціональне використання ресурсів та запобігання деградації.

• Збереження біорізноманіття: Захист лісових екосистем, які є домівкою для понад 80% наземних видів тварин, рослин та грибів.

• Оцінка екосистемних послуг: Врахування та монетизація нематеріальних благ, таких як зберігання вуглецю (через продаж вуглецевих кредитів), захист водних басейнів, запобігання ерозії ґрунту та рекреаційний потенціал.

• Диверсифікація економічної діяльності: Розвиток побічних лісових користувань (збір ягід, грибів, лікарської сировини), екотуризму та виробництва біоенергії.

• Інновації та ефективність ресурсів: Впровадження нових технологій для зменшення відходів, підвищення енергоефективності та розвитку деревообробної промисловості з високою доданою вартістю.

• Соціальна відповідальність: Створення «зелених» робочих місць, підтримка місцевих громад та забезпечення прозорості в управлінні лісовим сектором.

Переваги:

• Економічні: Збільшення доходу через нові ринкові механізми (наприклад, платежі за екосистемні послуги), диверсифікація джерел прибутку та підвищення конкурентоспроможності.

• Екологічні: Зменшення викидів CO_2, покращення якості води та ґрунту, збереження природних ресурсів та біорізноманіття.

• Соціальні: Покращення якості життя в сільській місцевості, розвиток інфраструктури та підвищення обізнаності громадян щодо екологічних питань.

Україна робить кроки на шляху до впровадження цих принципів, зокрема через оновлену Стратегію управління лісами до 2035 року, яка фокусується на прозорому та сталому розвитку галузі.

Зелена економіка в лісовому секторі – це модель господарювання, що поєднує економічне зростання з мінімізацією впливу на довкілля та соціальною справедливістю, шляхом впровадження екологічних практик, таких як стале лісокористування, біоенергетика, лісова сертифікація, залучення інновацій та створення «зелених» робочих місць. Це передбачає відхід від «сірої» економіки, боротьбу з незаконними рубками та корупцією, та перехід до багатофункціонального використання лісових ресурсів, що приносить користь як природі, так і суспільству.

Ключові аспекти зеленої економіки в лісовому секторі:

• Стале лісокористування: Відновлення лісів, збереження біорізноманіття та екосистемних послуг.

• Використання біомаси: Виробництво біоенергії та біопалива з лісових відходів.

• Інновації та технології: Застосування сучасних методів таксації, моніторингу та управління лісами (наприклад, дистанційне зондування).

• Багатофункціональність лісу: Отримання доходів не лише від деревини, а й від рекреації, екотуризму, збору не деревини (грибів, ягід).

• Сертифікація лісів (наприклад, FSC, PEFC): Підтвердження того, що деревина та продукція з лісу походить із відповідально керованих лісів.

• Екосистемні послуги: Оцінка та монетизація природних послуг, які надають ліси (очищення повітря, води, регулювання клімату).

• «Зелені» робочі місця: Створення нових робочих місць у сферах лісового господарства, охорони природи, переробки біомаси.

Проблеми та виклики для України:

• Незаконні рубки та корупція.

• Застарілі технології та законодавство.

• Недостатня оцінка екологічних функцій лісу.

Перехід до зеленої економіки в лісовому секторі є стратегічно важливим для України, оскільки він дозволяє поєднувати збереження унікальних лісових ресурсів з економічним розвитком та відповідати міжнародним екологічним стандартам.

Список використаних джерел:

1. Мішенін Є. В., Ярова І. Є., Жилінська О. І., Степаненко Є. С. Лісова біоекономіка в системі сталого просторового розвитку: глобальні та регіональні орієнтири. *Вісник СумДУ.* 2021. Вип. 2. С. 183–194. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/23.pdf

2. Коблянська І. І., Мішенін Є. В. Програма дій для сталого розвитку: огляд концепцій зеленої, синьої та циркулярної економіки. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка».* 2020. Вип. 3. 54–58.